

ҚАЗАҚТЫҢ ҚЫРАНЫ

3 - бетте

ЗАКОН И ПОРЯДОК - БАЗОВЫЙ ОРИЕНТИР

4 - бетте

САРБАЗДАРМЕН ӨТКЕН КЕЗДЕСУ

8 - бетте

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ӘСКЕРИ-ПАТРИОТТЫҚ ГАЗЕТ

SARBAZ

№32
(2147)
9 тамыз
2024 жыл

газет 1929 жылдың
7 қарашасынан
бастап шығады

«БІРТҰТАС ЕЛ - БІРТҰТАС ЖЕР»

ӘЛЕМДІК ДЕҢГЕЙДЕГІ АЛАМАН ДОДАНЫҢ АЙШЫҚТАРЫ

Әлем көз тіккен Олимпиада ойындарында Қазақстан құрамасының қоржынына Ислам Сәтбаев, Ғұсман Қырғызбаев, Демеу Жадыраев пен Нариман Құрбановтар төрт медальды қосты.

Жазғы Олимпиада ойындарында тамаша өнер көрсеткен дзюдодан Қазақстан құрамасы Парижден оралды. Команда құрамында қазақстандық дзюдошы, 2021 жылғы әлем чемпионатының күміс жүлдегері, 2019 және 2022 жылдардағы Азия чемпионаттарының қола жүлдегері, Олимпиаданың қола жүлдегері Ғұсман Қырғызбаев бар.

Аға лейтенант Ғұсман Қырғызбаев – Қорғаныс министрлігі Орталық спорт клубының әскери қызметшісі.

Отан алдындағы ерекше еңбегі, дене тәрбиесі мен спортты дамытуға қосқан зор үлесі, жоғары жетістіктері және кәсібилігі үшін Ғұсманға және оның егіз сыңары, Орталық спорт клубы дзюдодан команданың бөлімше бастығы – аға жаттықтырушысы Ғұмар Қырғызбаевқа Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің бұйрығымен кезекті «капитан» әскери атағы мерзімінен бұрын беріледі, - деп атап өтті Қорғаныс

министрілігі Спорт комитетінің төрағасы – Орталық спорт клубының бастығы полковник Арман Әбеуов. – Оны ағайынды егіздерге Олимпиада қорытындысы бойынша спортшыларға құрмет көрсету кезінде Қорғаныс министрі Руслан Жақсылықов тапсыратынын айтты. Олимпиаданың барлық жеңімпаздарымен бірге Ғұсман Қырғызбаевты да Алматы гарнизонының әскери қызметшілері және әріптестері қарсы алды. Естеріңізге сала кетейік, қазақстандық дзюдошы Ғұсман Қырғызбаев Сербиядан келген спортшы Страхиња Бунчићті жеңіп, үшінші орын үшін күресте қола медаль жеңіп алды.

Қазақстандық спортшылар, Қорғаныс министрлігі Орталық спорт клубының атқышы Ислам Сәтбаев пен гимнаст Нариман Құрбанов елімізге медальмен оралды.

Ислам Сәтбаев спортшы Александра Лемен жұптасып, аралас командалар арасындағы жарыста пневматикалық мылтықтан оқ атудан қола медаль жеңіп

алып, еліміздің қоржынына Олимпиаданың алғашқы наградасын әкелген болатын.

Спортшы-нұсқаушы, Қарулы Күштердің қызметшісі Нариман Құрбанов Олимпиада ойындарында екінші орын алып, Қазақстан құрамасының қоржынына төртінші медаль салды.

Армия спортшылары ҚР Қорғаныс министрі генерал-полковник Руслан Жақсылықовтың бұйрығымен ведомстволық медальдармен марапатталды. Награда Олимпиада қорытындысы бойынша спортшыларға құрмет көрсету кезінде табысталады.

Алматыдағы Армия үйінде әскери спортшылардың қатысуымен Олимпиада ойындарына арналған баспасөз конференциясы өтті.

Журналистермен кездесуді ҚР Қорғаныс министрлігі Спорт комитетінің төрағасы – Орталық спорт клубының бастығы полковник Арман Әбеуов және Париждегі Олимпиада ойындарынан оралған армия спортшылары – Ғұсман Қырғызбаев, Ислам Сәтбаев, Нариман Құрбанов өткізді.

Полковник Арман Әбеуов спортшылардың ерекше шеберлік көрсеткенін атап өтті.

– Қазақстандықтар біздің жігіттердің өнерін үлкен қызығушылықпен әрі зор үмітпен тамашалады. Сіздер біз үшін мақтанышқа айналдыңыздар. Байрақты бәсекеде ел үмітін ақтап, жеңіс тұғырынан көріндіңіздер, - деді Орталық спорт клубының бастығы медаль иегерлеріне сөйлеген сөзінде.

Естеріңізге сала кетейік, қатардағы жауынгер Ислам Сәтбаев аралас жұптар арасында 10 метрден пневматикалық тапаншадан оқ атуда қола медальді бірінші болып жеңіп алды. Одан кейін ОСК нұсқаушы-спортшысы дзюдошы, аға лейтенант Ғұсман Қырғызбаев 66 келіге дейінгі салмақ дәрежесінде еліміздің қоржынына қола медаль салды. ҚР Қарулы Күштерінің қызметшісі спортшы-нұсқаушы, гимнаст Нариман Құрбанов жеке есепте күміс медальға ие болды.

ОСК спортшылары қазақстандық олимпиадашылардың медальдық есебін толықтыруды жалғастыруда. ҚР Қорғаныс министрлігі Орталық спорт клубының спортшысы Демеу Жадыраев грек-рим күресінен Париж Олимпиадасының күміс медалін 77 келі салмақ дәрежесінде жеңіп алды.

Толығырақ 5 бетте

СОБЫТИЯ И ФАКТЫ

РАСШИРЯЯ
ВОЗМОЖНОСТИ

Главнокомандующий Военно-морскими силами ВС РК генерал-майор Серик Бурамбаев провел в Актау встречу с руководством Каспийского университета технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова.

Во время переговоров с исполнительным вице-президентом «Yessenov University» Еркеком Нурмаганбетом и вице-президентом по академическим работам ЮИ Каирбеком Макуловым речь шла о дальнейшем развитии Военно-морской кафедры при Военном институте Сил воздушной обороны имени Талгата Бигельдинова.

Мы обсудили вопросы взаимодействия, теоретической и практической подготовки военных моряков и выработали для себя направления для дальнейшей работы, – поделился Главком ВМС.

Этим летом Военно-морская кафедра Военного института СВВ на учебу будет принимать 20 курсантов,

10 из которых будут обучаться по специальности «Штурманская кораблей» и еще 10 – «Эксплуатация и ремонт корабельных дизель-электрических и дизельно-энергетических установок».

В рамках развития Военно-морской кафедры планируется развернуть ее на базе морской академии Каспийского университета технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова, где уже давно готовят специалистов для гражданского морского флота. Ожидается, что это позволит эффективнее готовить кадры для Военно-морских сил, поскольку морская академия имеет обширную учебную базу, а практические знания будут закрепляться на военных кораблях ВМС ВС РК.

ПОЧТИЛИ
ПАМЯТЬ ГЕРОЯ

В Астане в 102-ю годовщину со дня рождения дважды Героя Советского Союза генерал-майора авиации Талгата Бегельдинова состоялась торжественная церемония возложения цветов к его памятнику.

В мероприятии приняли участие заместитель председателя РОО «Ветераны Вооруженных сил» генерал-майор в отставке Марат Нагуманов, заместитель главнокомандующего СВВ – начальник главного управления воспитательной и идеологической работы полковник Талгат Сыздыков, ветераны и военнослужащие СВВ.

Попав на фронт в январе 1943 года, Талгат Бегельдинов с первых дней проявил мужество и героизм. В октябре 1944 года ему было присвоено звание Героя Советского Союза, вторую Золотую звезду Героя Советского Союза сын казахского народа получил в июне 1945 года.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ
ВОЕННЫХ ЗНАНИЙ И
НАВЫКОВ

В войсковую часть 55065 Сил воздушной обороны ВС РК прибыли военнообязанные из департаментов обороны Илийского и Енбекшиказахского районов Алматинской области.

В течение месяца 141 военнообязанный будет изучать и совершенствовать военные знания и навыки. После лекционных занятий участников сборов ожидает практический этап в ремонтной роте. Военнообязанные будут заниматься профилактическими работами с систематическим осмотром военной техники, ремонтом мелких неисправностей, возникших в ходе работы.

Ремонтная рота обеспечивает бесперебойную работу боевой техники и позволяет военным подразделениям всегда быть в боевой готовности, а

качественный ремонт и техническое обслуживание техники повышают безопасность военнослужащих. Военнообязанные, не служившие в рядах казахстанской армии, приняли Военную присягу. Обращаясь к приведенным к присяге, командир войсковой части 55065 полковник Ерик Кужабаев отметил, что защита Отечества является священным долгом и обязанностью каждого гражданина.

На торжественную церемонию принятия Военной присяги были приглашены ветераны Вооруженных Сил и родители военнообязанных.

22 ГРАНТА НА ОБУЧЕНИЕ
ПОЛУЧИЛИ МАТРОСЫ ВМС

Военнослужащие Военно-морской базы Актауского гарнизона отправились в Актобе, Алматы и Щучинск.

Там они без вступительных экзаменов будут зачислены в военные учебные заведения Министерства обороны, а через несколько лет станут профессиональными офицерами и сержантами.

Именно так в настоящее время в Вооруженных силах реализуется программа «Срочник 2.0», принятая по инициативе главы оборонного ведомства генерал-полковника Руслана Жаксылыкова. В рамках данной программы отличившиеся военнослужащие смогут выбрать обучение в военных и гражданских вузах нашей страны и это без учета результатов ЕНТ.

В июле командованием Военно-морских сил на конкурсной основе среди военнослужащих срочной службы было отобрано 22 кандидата на поступление в военные учебные заведения нашей страны. Отличникам боевой и государственно-правовой подготовки было предоставлено право пройти обучение в военных институтах Сил воздушной обороны, Сухопутных войск и Военном колледже Министерства обороны. Будущие офицеры уже выбрали для себя специальности.

В первую очередь это желание самих военнослужащих. Они ежемесячно оценивались по боевой, физической и медицинской подготовке. Оценки в этом случае выставляются по программе «Срочник 2.0». Вся информация на платформе доступна любому человеку в режиме онлайн. Родные и близкие военнослужащих могут наблюдать за ходом отбора. Лучшие из лучших ребят будут удостоены грантов для поступления в высшие военные и гражданские учебные заведения на бесплатной основе, – отметил заместитель главнокомандующего Военно-морскими силами по воспитательной и

идеологической работе полковник Жумабек Хасенов.

Программа «Срочник 2.0» стартовала в Казахстане в прошлом году. Всего в конкурсном отборе приняли участие 29 491 солдат весеннего и осеннего призывов 2022 года, уволенных в 2023 году. Распределено 3000 мест для бесплатного обучения в гражданских вузах, в том числе 350 – в военных учебных заведениях страны. Списки прошедших конкурс опубликованы в социальных сетях и направлены в учебные заведения.

ВОЕННЫЕ МОРЯКИ
РАЗМИНИРОВАЛИ ОБЪЕКТЫ
В КОНАЕВЕ

Обучение подводному разминированию, ориентированию и поиску, водолазно-техническим работам подразделений Военно-морских сил Казахстана проходит на участке побережья Капшагайского водохранилища, на территории войсковой части 20030.

Программа включает теоретические занятия по подводной резке и сварке, подводным детонационным операциям и практическим действиям по подводному поиску объекта и разминированию. Программа также предусматривает поднятие затонувших объектов с помощью подъемных мешков. Все занятия проводятся при строгом соблюдении требований

мер безопасности, поскольку безопасность военнослужащих под водой в приоритете.

У нас дружный и профессионально подготовленный коллектив. Главными его достоинствами является единое понимание всеми военнослужащими важности стоящих задач, слаженность действий для достижения необходимого результата. Служба у нас интересная, но в то же время опасная. Для предупреждения несчастных случаев на занятиях со всем личным составом изучаются требования по соблюдению мер безопасности. От каждого требуется точный расчет сил и действий, отличная физическая подготовка, доверие к тем, кто рядом, и преданность нашему делу. Усиленная боевая подготовка и надежность воинского братства придают нам чувство уверенности в своих возможностях. Без этого нам нельзя, – говорит командир роты войсковой части 29011 капитан-лейтенант Жанибек Саликбаев.

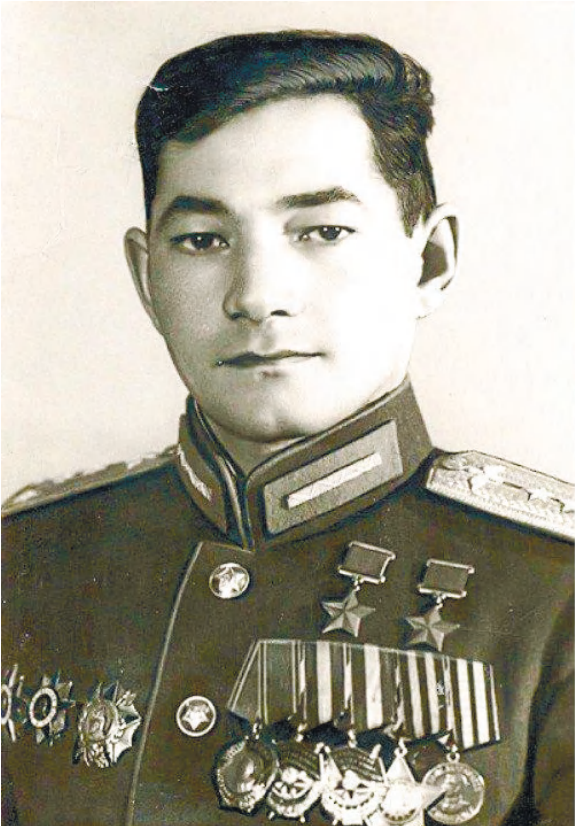
Проведение подобных мероприятий позволяет подразделениям ВМС ВС РК получить большой опыт в боевой выучке по подводному разминированию, ориентированию и поиску, водолазно-технической работе, привить навыки, которые необходимы для выполнения возложенных на них задач. Активно изучается и внедряется в ежедневной практической работе опыт других стран, которые десятилетиями разминируют свои территории после окончания боевых действий.

ҚАҺАРМАН

ҚАЗАҚТЫҢ ҚЫРАНЫ

Екі мәрте Кеңес Одағының батыры Талғат Бигелдинов 1922 жылы 5 тамызда Ақмола облысының Майбалық ауылында дүниеге келген. Әскери тапсырмамен әуеде 305 рет ұшқан, 305 рет өліммен бетпе-бет келген қаһарман көзі тірлігінде-ақ аңызға айналды. Небары 23 жасында Кеңес Одағының екі мәрте батыры атағын иеленіп, соғыста көзсіз ерлік көрсеткен Талғат Бигелдиновтің өмірі өнеге болары хақ.

Көш кезінде...

Батыр Ақмоланың іргесінде көш үстінде, ашық аспан астында дүниеге келді. Бұл туралы өзі 2000 жылы жарық көрген «Мәңгілікке самғау» («Пике в бессмертие») атты кітабында жазып кетті.

«Бұл оқиғаның өзі соғыс жүріп жатқан кездегі майдан даласындағы қимыл-әрекетке көбірек ұқсайды. Анам айналасын дәрігер, акушер қоршаған перзентханада немесе үйде кіндік шешенің қолында босанған емес. Менің туыстарым қазақша өмір сүрудің қажеттілігінен туындаған басқа да көптеген малшы қазақтар сияқты бір жайылымнан екінші жайылымға бөгіліп, қоныс аударып отырған. Осындай бір көш барысында мен түйеге жегілген биік қос доңғалақты арба үстінде жарық дүниеге келіппін.

Ал бұл жолғы көшудің себебі басқаша еді. Бүкіл Ақмола өңіріне белгілі дәулеті тасыған Ғалибай деген мырза кәмпескеден құтылу үшін менің Түсіпбек әкеме және Бигелді атамзудан тарайтын кейбір басқа туыстарыма малын Алтай тауларына айдап салуын тапсырады. Барар жер Алты. Байдың малы аз емес: мал басының саны он бес мыңнан көп болса, оның ішінде жылқының өзі мыңнан асады.

Екіқабат шешем көш жыл-жығында басқа әйелдер сияқты түйенің үстінде отырады – бұлай ыңғайлы әрі жұмсақ. Тек толғақ жақындаған кезде оны сондай түйеге жегілген арбаға ауыстырады. Міне, соның үстінде ашық аспан астында өмірге келіппін. Бұл оңтүстікке бет алған көштің көп болса екінші, әрі кетсе үшінші күні болар. Біздің ауылдан алыс емес. Ақмола іргесіндегі Майбалық көлінің жағасында болған оқиға.

Атымды Талғат деп қойыпты. Әкемнен және сол көшке қатысқан осы оқиғаның басы-қасында болған туған туыстарымнан естіген әңгіменің мазмұны осындай» деп жазады онда батыр.

Тіл білуіне сеп болды

Мектепті Талғат жақсы оқып, үздіктер қатарында болады. Бірақ татар мектебінен орыс мектебіне ауысқанда, ол үшін қиыншылықтар басталған. Орыс тілі сабағы ол үшін қиын пән болды. Бір күні орыс тілінің мұғалімі әбден қиналып, бос сыныпта солқылдап жылап отырған Талғаттың үстінен түседі. Сөйтіп оны үйінен келіп сабақ алуға шақырады.

«Пысық бала Аркаша менің досым болды. Ол да жіктелу мен септелуде «әлсіз» болды, екеуіміз мұғалімге жолықтық. Саманнан салынған, сабан төбесі бар үй, әр жерден кедейлік көрініп тұрды. Барінен жаманы үйдегі суық ызғар еді. Аркаша екеуіміз сабаққа кіріспестен бұрын далаға қойып кеттік.

Сөйтіп жақын жерде, ағаш қоймасына барып, сексеуіл алып келдік. Мұғалім түсінбей, аңтан болып тұрды. Жарты сағаттан кейін шағын бөлмеде «Ташкенттегідей» ыстық болды. Ол бірнеше апта бойы бізге сабақ берді, қандай тамақ болса да, бізге беретін, бірақ өзі аш-жалаңаш отыратын. Содан бері мен орыс тілінде сауатты жазатын болдым», - дейді Талғат Бигелдинов естелігінде.

Аңсары аспан болды

Ол 13 жасында барлық қиындықтарға қарамастан, арманына қол жеткізу үшін өз еркімен орыс тілді

мектепке ауысады. Өжет жігіт 16 жасында «Екі капитан» романының кітабындағы кейіпкерлерге қызығып, ұшақты, жауынгерлік ұшуларды және аспанды армандай бастайды.

Сөйтіп, ұшақшы болуды армандаған жігіт Бішкектегі аэроклубқа оқуға түседі. Бірақ, ондағылар Талғатты бірден қабылдағылары келмеді. Өйткені, оның бойы аласа еді. Ұшақ кабинасынан сәл ғана көрінген екен. Алайда, алға қойған мақсатынан қайтпай, өз арманына жетіп, ақыры оқуға қабылданады. Сол уақытта оған мектеп пен аэроклубтағы оқуын бір уақытта алып жүруге тура келеді. Сонымен бірге, отбасына да көмектесуі керек болады.

Аспанға аңсары ауған баланы бұл қиыншылықтар бөгей алған жоқ, оқуын үздік бітіріп, білімін жетілдіру үшін Саратовтағы 9-шы мектепке оқуға түседі. Бұл арадағы оқуын тәмамдаған соң, Бигелдинов өз қалауымен Орынбор маңындағы бомбалаушы авиация мектебіне оқуға түседі, онда ауыр көліктерді жылдам игеріп, көп ұзамай ефрейтор дәрежесін алады.

«Қара ажалды» тізгіндеді

Кейін болашақ ұшақыштардың бір бөлігін майданға жіберу туралы бұйрық келіп, Талғат та майданға шақырылды. Осылайша, Шығыстан шыққан жалғыз ұшақшы әскерлер арасында майданға аттанады. Талғат Бигелдинов 1942 жылдың желтоқсанында Калинин майданындағы 296-авиациялық дивизияның 800-шабуылдаушы авиополкіне қосылады. Оның «Ил-2» ұшағын немістер «Қара ажал» деп атаған екен.

Желтоқсан айында Калинин майданындағы 296-авиациялық дивизияның 800-шабуылдаушы авиополкіне қосылған Бигелдинов фашистер «Қара ажал» деп атап кеткен «Илоша» ұшағымен 305 рет әскери шабуылға шығып, Берлинді алуға қатысты. Салыстыра айтсақ, Кеңес Одағының Батыры атағын 2 рет алған Анатолий Ефремов 244 рет ұшқан, ал Талғат Жақыпбекұлы одан 61 рет артық көкке көтерілді. Осыдан басқа, Талғат Бигелдинов 7 жау ұшағын атып түсірген, көптеген техниканы жойып, немістерді өлтірді.

9-шы ұшудан кейін Талғат жетекші ұшақшы болды, шайқас жылдарында оның басқаруымен қауіпті тапсырмалар орындалды.

Майдан шебінде

Талғаттың майданда көрсеткен ерліктері аз емес. 1943 жылғы қыркүйекте Днепр үшін ұрыста жауға аянбай қарсы тұрады. Осы шайқаста Бигелдиновтың ұшағы зақымданып, өртене бастайды. Сонда ол ұшағын жау техникасы жасырынған тұсқа бағыттап, өзі ұшақтан секіріп үлгереді. Оның әуедегі бұл ерлігі фотосуретке түсірілген.

Тағы бір ерлігі, ол сол жылдың көктем айында жаудың жойғыш ұшағын (истребитель) дәл көздеп атып түсірген тұңғыш шабуылдаушы-ұшақшы (штурмовик) болды. Жойғыш ұшақтар мен шабуылдаушы ұшақтар аспанда кездесіп қалса, шайқасуы тиіс, бірақ немістің жойғышын атып түсірген жағдай бірінші рет болды.

Ал «Мессершмиттің» ішінде отырған адам – әуе шайқасының шебері, 108 ұшақты атып түсірген Испания, Франция мен басқа елде көрсеткен ерлігі үшін марапаттар алған капитан фон Дитрих еді. Жас Талғаттың бұл жаңа әдісі жоғары бағаланып, ол соғыстағы алғашқы марапаты – екінші дәрежелі Отан соғысы орденін алды. Содан кейін Талғаттың бұл ерлігін қайталағандар көбейді.

1944 жылдың 26 қазанында 22 жастағы лейтенант

Бигелдиновке Знаменка, Кировоград қалаларын босату кезіндегі ерлігі мен әскери шеберлігі әрі атып түсірген төрт жау ұшағы үшін Кеңес Одағының Батыры атағы берілді.

1945 жылдың 27 маусымында Талғат Бигелдинов екінші рет Кеңес Одағының Батыры атағын иеленді. Бұл жолы ол эскадрильяны шебер басқару мен Краков, Опельн (қазіргі кездегі Ополе), Катовице, Бреслау (қазіргі кездегі Вроцлав), Берлин қалалары үшін шайқастардағы әскери ерлігі үшін марапатталды.

1945 жылдың маусымында Мәскеудегі Қызыл алаңда өткен Жеңіс шеруіне қатысқан. Талғат Бигелдинов ең ауыр ұрыстарды көріп, Мәскеу, Киев және Еуропа елдерін қорғап, Берлиндегі шайқасқа қатысқан.

Бейбіт өмірде

Соғыстан кейінгі бейбіт өмір басталғанда, Талғат Жақыпбекұлы 1956 жылға дейін КСРО Әскери-әуе күштерінде өз қызметін жалғастыра береді. 1957 жылдан 1970 жылға дейін азаматтық авиацияны басқарып, Алматы, Ақмола, Арқалық, Қызылорда, Тараз сынды көптеген қалаларда аэропорт салу ісіне өлшеу-сіз үлес қосты. 1968 жылы Мәскеу құрылыс-инженерлік институтын бітіріп, Қазақ КСР Мемлекеттік құрылыс комитетінің жүйесінде басшылық лауазымдарда қызмет етті.

КСРО-2-ші, 12-шақырылымындағы Жоғарғы Кеңесінің депутаты болды. Ұлы Отан соғысының мүгедектері мен жетім балаларға көмек беретін қайырымдылық қордың президенті болып жұмыс істеді. Өмірінің соңғы 40 жылында аты аңызға айналған ұшақшы омарташылыққа ден қойып, ара өсірген. Осы істі «ермек» пен «бейбіт эскадрилья» деп атап, оған бар бос уақытын арнапты.

Қорған болды...

Үш жүз бес рет жауынгерлік тап-сырмамен ұшып, ұрыс салып, жауы-на атойлап қарсы шықты деп айта салу оңай. Жан алысып, жан беріс-кен сол бір жанталастарда жеңіп шығу мақсат болса, батыр өз мақсатына жете білді. Үш жүз бес рет өлім-тімен бетпе-бет келді. Үш жүз бес рет өмірге қайта келді.

«Бала шағым-да мені шексіз сүйген жал-ғыз адам болды. Ол – менің әжем. Әз әжем 101 жыл өмір сүр-ген. Мен аэро-клубта оқып жүрген кезімде бір күні әжем іздеп келді, маған былай деп айтты: «Ұлым менің, саған бір дұға үйретейін. Жаң-быр жауса, най-зағай жалп етсе, соны оқы, сонда найзағай са-ған түспей, қасыңнан өтіп кете-ді» деген еді. Майданда жүр-генде де осы сөзін естен шығар-май, дұға-сын іштей қайталап оқып жүрдім» деп жазады өз естелік-терінде.

Ер есімі – ел есінде

Талғат Бигелдинов – ұшақшы, авиация генерал-майоры, Кеңес Одағының батыры, «Барыс» орденінің иегері. Ол 1922 жылы 5 тамызда Ақмола облысы, Майбалық ауылында дүниеге келген. Ал 2014 жылдың 10 қарашасында 93 жасына қараған шағында дүниеден өтті. Батырдың денесі Алматыдағы Кеңсай зиратына қойылды. Басына ескерткіші орнатылды.

2000 жылы Көкшетау қаласында Ұлы Отан соғысының даңқты батырының қола мүсіні қойылды. Ақтөбелік жоғары азаматтық ұшақшы авиациясына, сондай-ақ батырдың өзі қайырымдылық іс-шаралары аясында жиі көмек көрсеткен Қарағандыдағы республикалық әскери мектеп-интернатқа Талғат Бигелдиновтің есімі берілді. Сондай-ақ авиация генерал-майорының өмірінің соңғы жылдары өткен Алматыдағы Қонаев көшесіндегі үйіне батырға арнап ескерткіш-тақта қойыл-ды. 2021 жылы елордада мүсіні қойылды.

Тағы атап өтерлігі, Тұңғыш Президент кітапханасының кітап қорында қазақ халқының даңқты батыры туралы шығармалар сақталған. Олардың арасында Александр Сергеевтің «Звездное небо Талгата», Кәкен Әбеновтің «Великая Отечественная война в моей жизни: 60 лет спустя» және басқа да басылымдар бар.

Талғат Бигелдинов туралы «Көкке самғау» сынды бірқатар фильмдер түсірілді. Батырдың өзі де соғыс пен әуедегі шайқас туралы «305-рейд», «Мәңгілік жылында», «Илдер шабуылдайды» сынды үш кітап жазды.

ЕРДІҢ ЕРІ ЕДІ

Екінші дүниежүзілік соғыстың айтулы қаһарманы, әйгілі қолбасшы Бауыржан Момышұлы «Ердің ері» деп бағалаған Совет одағының екі мәрте батыры Талғат Бигелдиновтің майдан көгіндегі айрықша екі тарихи ерлігін қайта жаңғыртып көрсек.

Авиация тарихындағы төңкеріс

Талғат Бигелдинов – әлемдік авиация тарихында шабуылдаушы (штурмовик) ұшақпен истребительді атып құлатқан тұңғыш адам. Сол тарихи ерлік кезінде Талғат Түсіпбекұлы небары 20 жаста еді. Егер 50-60 рет майданға түскен ұшақшы осындай батырлық жасаса, ақылға қонады. Ал, қанды қырғынға он мәрте кіріп үлгермеген өрмдей жігіттің Еуропа аспанында 108 самолетті құлатып, Адольф Гитлердің қолынан темір крест алған капитан фон Дитрих тізгіндеген «Мессершмитті» қағып түсуі сол тұста, басқа түгелі, авиация қаһармандарының түсіне кірмейтін ерлік болатын. Сөзіміз жалаң болмас үшін сол кездегі дивизия командирі, полковник Николай Каманиннің сөзіне жүгінейік: – Мына аға сержанттың не істегенін білесіздер ме?! Ол біздің «ИЛ» ұшағы туралы қалыптасқан түсінігіміздің тас-талқанын шығарды. Біз, бізді қойшы, конструкторлардың өзі бұл ұшаққа шабуылдаушы-барлаушы міндетін бекітіп тастады емес пе. Жау истребительі көрінсе, ауыр бомбалаушы ұшақтар тәрізді қаша жөнелуге міндетті болатын. Ал штурмовиктің истребительмен жекпе-жек айқасқа түсіп, атып құлатуы дегеніңіз қиялымызда да жоқ еді. ...Сондықтан шабуылдаушы авиация тарихындағы жаңа кезеңнің көшбасшысы аға сержант Талғат Бигелдиновті екінші дәрежелі Отан соғысы орденіне ұсынамын! (Николай Каманин – «Челюскин» экспедициясын құтқаруға қатысқан ұшақыштар тобының командирі

ретінде 1934 жылы «Совет одағының батыры» атағына ие болып, екінші дүниежүзілік соғыста ірі әскери құрамаларға жетекшілік етті. 1961-1971 жылдары совет ғарышкерлерін даярлау ісіне басшылық жасады. Авиация генерал-полковнигі).

Жеке батыр

Кировоградты бетке ұстаған совет әскерлері немістердің кең атырапты орай тұрғызған тасқамал қорғанысына тап болды. Қара жердің үстімен қыбырлаған жанның әрі өтуі мүмкін емес. Ал үш күннен бергі нөсер жаңбырдан ұшақтар амалсыз қаңтарылуы тұр. Ұшу алаңы тізеден қара батпақ.

Таңертең командалық пунктке корпус командирі, авиация генерал-майоры Василий Рязанов келді. Жүрісі суыт. Полк командирі Шишкин екеуінің жабықтың арғы бетіндегі әңгімесі Талғаттарға естіліп тұр. Жаюу барлаушылардың тұмсығы тасқа тиген соң басылар көкстен барлау жасауды ұйғарыпты. Басқа жол жоқ. «Ұшу керек», - деді генерал. «Иә... Бірақ дөңгелегі белуарынан батпаққа батқан ұшақты қалай аспанға көтереміз?» деді полковник күрсіне тіл қатып. «Бәрібір ұшу керек!» «Бұйрықтың аты – бұйрық! Ал ұшақты қалай көтерсек екен?» «Түсінемін. Бұл – өлімге бас тігу. Басқа жол жоқ. Бір адамның өмірінен мыңдаған адамның тағдыры қымбат. Ал соқыр адамша соғысуға болмайды. Кімді жұмсаймыз?» «Кіші лейтенант Бигелдинов!» Талғат

ширақ басып ішке кірді.

– Тапсырма бар, - деді генерал жаюлы картаға жақындай бере. – Майдан шебінен әрі жиырма шақырым жерде жол екіге айырылады. Жолдың біреуі терең сайға жалғасады. Сол сайдың бойында немістер жанталасып жатыр. Солардың не істеп жатқанын әуеден барлап, суретке түсіру керек.

– Сен біздегі ең шебер ұшақшысың. Ұшақты көбелекше сыр айналдырасың. Бұл жолшы не істеп көтерілу үшін бомбаларды түсіріп кет.

– Жоқ. Бос ұшақпен ұшпаймын! Әуелі самолетті көтеріп алу керек.

– Ұшу керек, ұлым, ұшу керек! – Генералдың бұл сөзі бұйрықтан гөрі өтінішке жақын еді.

Ұшақты ұшу алаңына трактормен зорға сүйреп жеткізді. Генерал бастаған жігіттердің екі көзі Талғатта. Бойы ортадан төмен, дембелше басқан қараторы бозбала ұшақтың педалін гүжілдете басқан бойы орнынан жұлқи жүгіртіп барып, қалықтап көтеріле бере тастай қараңғы бұлт құшағына еніп кетті.

Зерек, қағилез жігіт қалың тұманды қақ жара төмендеді де, жер бауырлай ұшқан бойда арнасы кең, терең сайды қиналмай тапты. Сай іші жәшік, қап тиеген қаптаған машина. Әуеден төмендегі жау әскері құжынаған құрттай болып көрінеді. Фашистер сұрапыл тойтарысқа жан-тәнімен кірісіпті. Бір қапталда кенеп палаткамен жабылған «дала қоймасы» ұзыннан-ұзақ созылып жатыр. Оның жанында қаз-қатар қаланған жәшіктер. Әрі қарай сәл өрлеу кезінде брезент жабылған танкілер шоғыры тұтас алқапты алып жатыр. Бигелдинов олардың үстінен зүйлі ұшып, фотоға тартып алды. Зениттер жан-дәрмен күйде атқылауға кірісті. Бірақ оқтары далаға кетті.

Талғат тәуекелге мінді. Генералдан шабуылдауға рұқсат сұрады. Себебі, мұның барлаушы екенін жау сезіп қойды. Жігіттер ертіп қайта соққанына сайдағы қойманы зениттермен қоршап тастайды. Қазір төлеп тастамаса, кеш болады.

– Сені атып түсірмей ме?

– Атып түсіре алмайды!

– Шабуылға рұқсат!

Қорғасындай тұтасқан ауыр бұлттардың үстіне қайқаң етіп көтерілген Талғаттың ұшағы қара түнекті тіле төмен сорғалаған күйі сай бойындағы қалың жаудың төбесінен қорғасын оқты жаңбырша жаудырып, бірнеше бомба мен снарядты жеделдете тастап, әлгінде қана тыныш жатқан сай ішінің астаң-кестенін шығарды. Көшпелі қоймалар мен жүк машиналары, текшеленген жәшіктер лезде отқа оранып, бір ұшақтың әлегінен қалың әскер азан-қазан күйі кешті.

Қайтар жолда Талғат қара жерді қайыстыра жөңкілген жау танкілері мен самсаған машиналар толы жау әскерінің үстінен шықты. Бигелдинов колоннаның төбесінен төнген бойда реактивті снарядтармен атқылауға кірісті. Екі танк отқа оранып шыға келді. Екінші рет шүйілгенде пулемет пен зеңбірек оғы әскер толы машиналардың үстің бұршақша төпей жөнелді. Көліктер жолдан шығып, кейбіреуі төңкеріліп, тірі қалған немістер басы ауған жаққа бытырай қашып барады. Бигелдинов қайта айнала бере жаяу әскердің біразын пулеметпен қырып салды...

Бұл кезде армия штабы, бүкіл жаяу әскер дивизиясы жау тылына жалғыз кеткен жаужүрек қазақтың аса құнды мәліметін тағатсыздана тосып отыр еді. Генерал Василий Рязанов ұшақтан түскен Бигелдиновті бауырына басып, шынайы ризалығын білдірді. Осы сапарға лейтенант шенінде ұшқан Талғат қонған бойда аға лейтенант болғанын, бұған қоса «Даңқ» орденімен марапатталғанын естіді. Иә, Бигелдинов әкелген барлау материалдары немістердің совет әскеріне тұтқиылдан жапыра тимек құпия әрекетін әшкерне қылған болатын.

Сол тұстағы Совет одағы сынды супердержаваның әуе күштерінің ең қауіпті, ең маңызды тапсырмасын мойнына алып, қапысыз орындап қайтқан Талғат атамыз шыншында да Ердің ері еді ғой!

Қыдырбек Рысбекұлы

В ЦЕНТРЕ ВНИМАНИЯ

ЗАКОН И ПОРЯДОК – БАЗОВЫЙ ОРИЕНТИР

Генеральная прокуратура подвела итоги работы за первое полугодие 2024 года

Как известно, усилия органов прокуратуры традиционно сосредоточены на защите конституционных прав лиц, вовлеченных в уголовную орбиту, профилактике правонарушений, соблюдении социальных прав граждан, всестороннем и объективном рассмотрении обращений, а также решении иных вопросов, волнующих население.

Помимо этого, мы выполняем поставленные Президентом страны задачи по сопровождению инвестиционных проектов, защите бизнеса и другие.

Особо хотелось бы отметить его поручения по возврату государству похищенных активов.

В прошлом году принят Закон «О возврате государству незаконно приобретенных активов». Главная его цель – восстановление нарушенных прав народа, обеспечение социальной справедливости, устойчивого экономического и социального развития страны на благо населения.

Для его реализации в структуре Генеральной прокуратуры создан одноименный комитет. Он активно работает, обеспечен необходимыми правовыми, материально-техническими и иными инструментами, а также штатом.

Результаты уже есть. Только в 2024 году государству возвращены активы на сумму 325 млрд тенге, изъято 513 тыс. гектаров незаконно приобретенных земельных участков. Впервые судом удовлетворен в полном объеме иск комитета о необъяснимом богатстве на сумму 5,5 млрд тенге и возврате ювелирных и культурных ценностей на 400 млн.

Возвращенные активы направляются на социальное и экономическое развитие страны. После поступления в собственность государства ряда объектов исключено монопольное положение их прежних хозяев в отдельных секторах экономики.

К примеру, передача государству транспортно-логистического центра в области Жетысу позволила улучшить качество услуг для предпринимателей на казахстанско-китайской границе. При этом пропускная способность СВХ увеличилась в шесть раз.

Изъятие в Алматинской, Акмолинской и Туркестанской областях земли отданы для выпаса домашнего скота сельских жителей и нужд крестьянских хозяйств, что снизило дефицит пастбищ в этих регионах.

Помимо этого, государству возвращены отели, офисные здания, рестораны, бизнес-центры, земельные участки в элитных районах крупных городов, рынки, железнодорожная инфраструктура, дорогостоящие ювелирные изделия и другое имущество.

Предстоит еще огромный пласт работы.

Сейчас Комитет по возврату активов проводит анализ по сотне объектов движимого и недвижимого имущества в Казахстане и за рубежом. Изучается происхождение ценных бумаг на миллионы долларов США, а также свыше 200 тыс. подозрительных банковских транзакций и контракты по десяткам крупных месторождений в стране. Проверяется

это 608 постановлений о назначении проверок и 2 056 – о возбуждении административных производств. Их тщательный анализ позволил заранее пресечь незаконные проверки и наложить ограничения, в том числе отменить 276 необоснованных штрафов.

В целом прокуроры защитили права свыше 53 тыс. предпринимателей и добились отмены свыше 6 тыс. запретительно-ограничительных мер госорганов.

Важным аспектом нашей деятельности в этом направлении является сопровождение инвестиционных проектов. При этом под «прокурорский щит» взяты не только зарубежные, но и отечественные инвесторы.

Суть этой работы – правовая поддержка еще на начальном этапе, включая оценку проектов, актов и действий госорганов, субъектов квазигоссектора и монополистов, поддержка и защита инвесторов на всех этапах реализации проектов.

Только за прошедшие полгода такую помощь получили 350 инвесторов из Турции, ОАЭ, Германии, Сингапура, Китая, России, Франции и других стран. Их вклад в экономику нашей страны составляет 6,4 трлн тенге, что дает нам новые рабочие места, налоговые поступления в бюджет, а это рост экономического потенциала страны.

К примеру, в СКО инвестор не мог получить законную субсидию в сфере животноводства от управления сельского хозяйства. Проблема устранена только после вмешательства прокуратуры, виновное должностное лицо привлечено к ответственности.

В Павлодаре прокуратура разрешила проблему французского инвестора, которому налоговые органы необоснованно выставили уведомление об уплате НДС на сумму 100 млн тенге. Прокуратурой такое уведомление было отменено. Чиновник, допустивший правонарушение, привлечен к дисциплинарной ответственности.

В Алматы после вмешательства прокуратуры 21 инвестор, реализующий проекты на сумму 18 млрд тенге, подключен к системе водопровода и водоотведения.

В настоящий момент на контроле прокуроров находится 770 инвестиционных проектов на сумму 32 трлн тенге.

Главным ориентиром в нашей работе по сопровождению инвестиционных проектов и защите бизнеса является Указ Президента от 8 мая 2024 года «О мерах по либерализации экономики», где определены правовые, экономические и социальные условия и гарантии, обеспечивающие свободу предпринимательства.

Алгоритм реализации этого документа выработан в ходе встречи с бизнес-сообществом, прошедшей в июне в Генеральной прокуратуре с участием депутатов Парламента, ответственных должностных лиц Администрации Президента, Правительства, бизнес-омбудсмена, НПП «Атамекен», Kazakh Invest, ФНБ «Самрук-Қазына» и «НУХ «Байтерек». Представители бизнеса с большим оптимизмом и благодарностью отметили новую функцию прокуроров по сопровождению инвестпроект и принимаемые меры по решению их проблем.

Как известно, большинство общеуголовных и бытовых правонарушений совершается безработными, а каждый своевременно реализованный инвестпроект – это прежде всего новые рабочие места. Инвестиции в экономику повышают трудозанятость, следовательно, благоприятно влияют и на общее снижение преступности.

Соответственно, концентрация наших усилий и внимания на экономическом секторе и улучшении инвестиционного климата неразрывно связана с надзором в уголовно-правовой и в других сферах.

В целом в сравнении с аналогичным периодом прошлого года преступность в стране снизилась на 4,9% (с 72 575 до 68 992).

В сфере уголовного преследования обязательность согласования прокурором всех ключевых решений органов на всех этапах расследования привело к снижению нарушений прав граждан в уголовном процессе в два раза.

С начала года прокуроры изучили свыше 178 тыс. решений органов следствия и дознания. Восстановлены конституционные права более 13 тыс. граждан, предотвращено необоснованное вовлечение в уголовную орбиту 1 022 лиц.

Не менее важным направлением работы является борьба с семейно-бытовым насилием, а также защита детей от преступных посягательств.

В апреле 2024 года Глава государства подписал закон, усиливающий защиту прав женщин и безопасность детей, которым внесены поправки в Уголовный кодекс, предусматривающие

безальтернативное пожизненное лишение свободы за педофилию и убийство малолетнего. Сейчас нами принимаются соответствующие меры по обеспечению неукоснительного соблюдения этого закона.

Важным аспектом работы прокуроров является противодействие мошенничеству.

Прокуратура прилагает все усилия для создания законных рыночных и честных конкурентных условий в бизнесе. Поступательно ведется борьба с давлением на него со стороны контрольно-надзорных структур, особенно с незаконным преследованием предпринимателей в административной и уголовной сферах.

К сожалению, в этом году наблюдается увеличение данного вида преступлений на 10,4% (с 20,5 тыс. до 22,6 тыс.), в том числе интернет-мошенничеств на 4% (с 9 545 до 9 936) в отдельных регионах страны. Уполномоченными органами ведется непрерывная, комплексная и планомерная работа по предотвращению и противодействию таким преступлениям. К примеру, только за последние два года заблокировано около 58 млн звонков, в том числе с подменных номеров. Кроме того, при координации Генеральной прокуратуры реализуется Комплекс мероприятий, утвержденный в сентябре прошлого года совместным приказом силовых и иных госорганов.

Ожидается ряд законодательных поправок, в числе которых блокирование доступа к деньгам по заявлениям клиентов в случае выявления признаков мошенничества.

Далее: с прошлого года дела о пытках полностью перешли в подследственность прокуроров.

В соответствии со Стамбульским протоколом мною утверждены Инструкции и Методика по расследованию дел о пытках, а также Алгоритм действий при регистрации заявлений и проведении неотложных следственных действий.

В суды направлены резонансные дела по попыткам в исправительных учреждениях Акмолинской и Карагандинской областей. В целом благодаря профилактическим мерам количество уголовных дел по фактам пыток снизилось на 31,3% (с 99 до 68).

Одно из основных конституционных направлений деятельности прокуратуры – представление интересов государства в суде путем поддержания государственного обвинения. Здесь сочетаются функции уголовного преследования и наша правозащитная роль. Нередко сами отказываемся от обвинения в суде.

За шесть месяцев 2024 года в Верховный суд внесено 113 протестов Генерального прокурора в отношении 170 лиц, 82 осужденным сокращены сроки наказания или смягчено обвинение, исключено дополнительное наказание и приняты другие меры. Четверо оправданы полностью.

В целом в сравнении с аналогичным периодом прошлого года преступность в стране снизилась на 4,9% (с 72 575 до 68 992).

Кроме того, особое внимание уделяется качеству поддержания государственного обвинения в суде, повышению квалификации прокуроров в этом направлении нашей деятельности. К примеру, в сентябре текущего года планируем провести Форум гособвинителей на тему «Актуальные вопросы поддержания государственного обвинения в суде с участием присяжных заседателей».

Прокуроры осуществляют постоянный контроль ситуации в местах лишения свободы, в том числе посредством мониторинга с использованием видеонаблюдения.

Принятые меры по превенции пыток в учреждениях уголовно-исполнительной системы также дают положительные результаты (снижение в 3 раза, с 12 до 4).

В текущем году акцентировали внимание на решении таких проблем пенитенциарной системы, как качество медицинской помощи, профилактика суицидов.

Принимаемые государством меры по усилению законности, правопорядка и борьбы с преступностью дают положительные результаты. Так, по Индексу верховенства закона Казахстан уже четвертый год подряд улучшает показатель в рейтинге по правопорядку и безопасности (2020-й – 0,78, 2021-й – 0,79, 2022-й – 0,80, 2023-й – 0,80).

Органы прокуратуры активно участвуют в работе по актуализации законодательства с целью обеспечения эффективной и упреждающей защиты конституционных ценностей государства. В данном направлении большое значение придаем тесному сотрудничеству с Конституционным судом (КС). Прокуратура, выполняя свои надзорные функции, активно способствует исполнению решений КС, реализация которых является залогом обеспечения конституционных прав и свобод граждан.

Прокуроры проверили на соответствие позициям Конституционного суда свыше 15 тыс. уголовных и 4,5 тыс. гражданских дел, изучили 3 тыс. жалоб и заявлений осужденных, а также 3,5 тыс. материалов о применении мер пресечения в досудебном производстве. В результате восстановлены права 26 лиц, в том числе путем внесения 13 актов надзора и реагирования в те уполномоченные органы, которые игнорировали решения КС.

Прокуроры проверили на соответствие решениям КС восстановленные пенсионные права граждан области Абай, Восточно-Казахстанской, Павлодарской и Северо-Казахстанской областей на сумму более 20 млн тенге.

В этом году Конституционным судом вынесены нормативные постановления по двум обращениям Генерального прокурора.

Первое связано с недопустимостью обращения взыскания на жилище с санкции прокурора. С момента принятия КС своего решения прокурорами не выдано ни одной санкции.

По второму обращению дано толкование статьи 83 Конституции относительно конституционной роли прокуратуры при представлении интересов государства в следственных судах, устранены правовые проблемы, связанные с отсутствием прокурора в рассмотрении следственными судами санкционирования ряда процессуальных действий.

В целях обсуждения вопросов повышения эффективности реализации решений органа конституционного контроля в мае провели встречу с председателем и судьями Конституционного суда.

Важным направлением работы прокуратуры является международное сотрудничество.

В текущем году подписаны международные соглашения с Кипром о передаче осужденных и Катаром – об оказании правовой помощи и выдаче. В Парламенте рассматривается законопроект о ратификации договора между Казахстаном и Вьетнамом о передаче осужденных лиц.

Налажены взаимоотношения с компетентными органами многих государств, где находятся разыскиваемые нами лица, совершившие уголовные правонарушения на территории Казахстана.

В целом с начала года из-за рубежа экстрадированы 29 разыскиваемых лиц, в том числе из России, ОАЭ, Испании, Чехии, Польши, Турции и других стран.

К примеру, из Польши экстрадирован руководитель транснациональной преступной группы, занимавшийся незаконным оборотом и сбытом психотропных веществ, из Испании и Грузии переданы организаторы финиризм, обманувшие, соответственно, более 800 граждан на сумму свыше 1 млрд тенге и более 600 граждан – на сумму свыше 3 млрд тенге.

На базе Академии правоохранительных органов при Генеральной прокуратуре в рамках деятельности Регионального хаба по противодействию глобальным угрозам организовано и проведено 30 обучающих мероприятий для 771 слушателя, в том числе из других организаций и зарубежных стран (США, Таджикистан, Литва, Украина).

Продолжается подготовка национальных тренеров по вопросам противодействия глобальным угрозам, в том числе по противодействию киберпреступности, торговле людьми, финансовым преступлениям и коррупции.

Одним из приоритетных направлений нашей работы по модернизации деятельности правоохранительного блока является наращивание потенциала Комитета по правовой статистике и специальным учетам ГП. Им внедряются новые цифровые и инновационные технологии, включая использование искусственного интеллекта. Разработан инновационный модуль, использующий технологию ИИ для подготовки речи прокурора при выступлении в суде.

Уголовное и административное судопроизводства, назначение проверок контролирующими органами, регистрация обращений граждан оцифрованы. Работают информационные системы «Е-уголовное дело», «Единый реестр административных производств», «Единый реестр субъектов и объектов проверок», «Аналитический центр», «Система информационного обмена правоохранительных, специальных государственных и иных органов» и ЕИАС «Кадагалау».

Генеральная прокуратура и в дальнейшем планирует совершенствовать работу для укрепления верховенства закона в соответствии с базовым ориентиром «Закон» и «Порядок», обозначенным Главой государства в концепции построения Справедливого Казахстана.

Берик АСЫЛОВ, Генеральный прокурор РК

По Индексу верховенства закона Казахстан уже четвертый год подряд улучшает показатель в рейтинге по правопорядку и безопасности (2020-й – 0,78, 2021-й – 0,79, 2022-й – 0,80, 2023-й – 0,80).

Как известно, большинство общеуголовных и бытовых правонарушений совершается безработными, а каждый своевременно реализованный инвестпроект - это прежде всего новые рабочие места. Инвестиции в экономику повышают трудозанятость, следовательно, благоприятно влияют и на общее снижение преступности.

законность источников происхождения активов по конкретным предпринятиям и имуществу. В этой работе мы нашли поддержку со стороны авторитетных международных организаций.

С Генеральным директором по правам человека и верховенства закона Совета Европы достигнута предварительная договоренность о разработке и выполнении совместного плана действий по вопросам возврата активов.

ОБСЕ оказывает содействие в совершенствовании нормативно-правовой базы посредством привлечения международных и национальных экспертов. Изучается возможность реализации совместно с ОБСЕ отдельного комплексного проекта по возврату активов.

Получено членство в глобальной антикоррупционной оперативной сети GlobE Network. Установлен канал связи данной сети Threema для обмена запросами и информацией.

В феврале заключили договор с компанией Presight (входит в корпорацию G-42) о запуске аналитической платформы по выявлению вывода активов.

Важно подчеркнуть, что незаконная концентрация экономических ресурсов узким кругом лиц являлась главным препятствием развития свободной экономики страны.

Прокуратура прилагает все усилия для создания законных рыночных и честных конкурентных условий в бизнесе. Поступательно ведется борьба с давлением на него со стороны контрольно-надзорных структур, особенно с незаконным преследованием предпринимателей в административной и уголовной сферах.

Сейчас все решения госорганов, ограничивающие деятельность предпринимателей, предварительно изучаются прокурорами на их законность и допустимость. С начала года через новый инструмент надзора – «прокурорский фильтр» – прошли около 3 тыс. решений госструктур в отношении частного бизнеса,

КРУПНЫМ ПЛАНОМ

НА ПЬЕДЕСТАЛЕ ОЛИМПИАДЫ В ПАРИЖЕ

На второй неделе Олимпийских игр казахстанские спортсмены, защищающие честь страны на международной арене, порадовали болельщиков новыми победами. Продолжаем рассказывать о триумфальных выступлениях армейцев – героев Олимпиады в Париже.

Гроза титулованных борцов

Будущий олимпийский призер Демей Жадыраев родился 2 ноября 1989 года в селе Ушарал Алакольского района области Жетысу. Занимается борьбой с 12 лет.

Сегодня 34-летний Демей Жадыраев – опытный спортсмен, чемпион Азии, заслуженный мастер спорта РК, магистр Казахской академии спорта и туризма, имеющий в копилке наград «бронзу» чемпионата Азии 2015 года, «бронзу» чемпионата мира среди военнослужащих 2016 года, «серебро» чемпионата мира 2017. За плечами атлета выступление на Олимпиаде в Токио, тогда медаль борцу не покорилась.

В Париже путь к заветной медали был тернист – на каждой стадии титулованные противники самого высокого мирового уровня. В 1/8 финала соревнования казахстанец встретился с колумбийцем Хаиром Куэро, трехкратным чемпионом Южной Америки. Первый бал Жадыраев получил за пассивность противника, затем провел амплитудный бросок, за который получил пять баллов. Встреча завершилась победой Демей Жадыраева по техническому превосходству с итоговым счетом 9:0.

Сложным получился и четвертьфинал. В борьбе за выход в 1/2 финала против Жадыраева выступил главный претендент на «золото» двукратный чемпион мира из Кыргызстана Ажол Махмудов. В первом

периоде казахстанец получил предупреждение, отдав преимущество, затем кыргызстанец провел атаку, заработав шесть баллов. Однако был подан протест, и баллы за приемы были отменены. Минимальное преимущество было по-прежнему за Махмудовым. Во втором периоде уже соперник казахстанца проявил пассивность, чем успешно воспользовался наш атлет, забрав два балла. Непростой поединок завершился победой казахстанца со счетом 3:1.

В полуфинале Демей Жадыраев противостоял азербайджанец Санан Сулейманов – двукратный серебряный призер чемпионата мира и чемпион Европы 2020 года.

Армейский спортсмен с самого начала схватки обозначил свое преимущество, вытолкнув

соперника за пределы ковра и получив за это балл. По ходу поединка Демей Жадыраев внимательно контролировал схватку, успешно защитился в партере и провел эффектный прием, оцененный на пять баллов. Во втором периоде казахстанец удержал преимущество и не позволил измениться счету, таким образом выйдя в финал.

– Поскольку это Олимпийские игры, ни одна из

схваток не является легкой. За соревнованиями следит весь мир. Поэтому ответственность очень большая. И я до сих пор не могу расслабиться. В полуфинале я работал по тактике, заданной главным тренером. Все в итоге сложилось хорошо, – прокомментировал свое выступление Демей Жадыраев.

Большим достижением для казахстанской борьбы назвал выход в финал своего подопечного главный тренер Юрий Мельниченко, а самого Демей – героем.

– С одной стороны ему было сложнее всего, он самый возрастной. Но тем не менее он опытный и смог свои нервы взять под контроль, хорошо подготовиться на тренировочных сборах и здесь. Следовательно, от схватки к схватке он начинает набирать. Соперники становятся сильнее, а Демей прибавляет в классе и растет. Поэтому его выход в финал это достижение всех казахстанских тренеров по греко-римской борьбе, – сказал Юрий Мельниченко.

В финале Демей Жадыраев встретился с японцем Нао Кусакой. С начала схватки казахстанец заработал два балла: сначала вытолкнул своего более молодого визави за пределы ковра, а затем удвоил преимущество в партере. Во втором периоде инициатива перешла к японцу, и он сумел провести прием, оцененный в четыре балла. Еще один балл Нао Кусака заработал в партере. Итоговый счет схватки – 5:2.

Награда Жадыраева стала для сборной Казахстана шестой на Олимпиаде-2024 и первой – в борьбе.

Первый в истории страны

Серебряным призером Олимпиады в Париже стал Служащий Вооруженных Сил РК спортсмен-инструктор Нариман Курбанов – казахстанский спортсмен, на протяжении нескольких лет демонстрирующий выдающиеся результаты на престижных международных чемпионатах по спортивной гимнастике.

С самого детства Нариман тренировался под руководством отца – известного тренера. Неоднократно занимал призовые места на детских, а позднее и юношеских соревнованиях.

Свое имя в историю этого вида спорта Нариману

удалось вписать уже в 2017 году. Тогда на чемпионате мира в Монреале он исполнил на коне уникальный элемент, который был официально назван в его честь – The Kurbanov.

Для того, чтобы пробиться на Олимпийские игры 2024 года, он выступил на серии соревнований Кубка мира и, заняв второе место в общем зачете, получил право на участие в соревнованиях, которые являются заветной мечтой каждого спортсмена.

Финалы по спортивной гимнастике на отдельных снарядах стартовали в прошедшую субботу. Нариман Курбанов завоевал лицензию на Олимпиаду-2024 в упражнении на коне. В квалификации он вошел в топ-8, что позволило ему пройти в решающий этап соревнований.

В финале армейский спортсмен выступал первым. Сложность его программы была оценена в 6,700 балла, исполнение – в 8,733 балла. В сумме Курбанов набрал 15,433 балла, что обеспечило ему второе место и серебряную медаль. Он уступил только ирландцу Рису МакЛенагану (15,533). Бронзовая медаль досталась американцу Стивену Недороской (15,300). Стоит отметить, что эта медаль стала первой для казахстанских гимнастов на Олимпийских играх.

– После того, как я не попал на Олимпийские игры в Токио, конечно, было много мыслей, как улучшить свою подготовку. Я полностью поменял программу тренировок. Этот олимпийский цикл был как американские горки. Я то выигрываю медаль, то могу проиграть, потому что не мог заставить себя идти до конца. И, конечно, сидя здесь с серебряной медалью, я не могу в это поверить. Столько труда вложено в этот результат, столько работы, – сказал спортсмен на конференции после завоевания медали.

Нариман Курбанов признался, что до сих пор не осознавал масштабы этого достижения.

– Конечно, я ожидал медаль, надежды были большие, но все равно не мог поверить, что это случилось. Я до сих пор думаю, что прорусню, и вдруг это окажется сном. Посвящая победу всему народу Казахстана! – поделился эмоциями гимнаст.

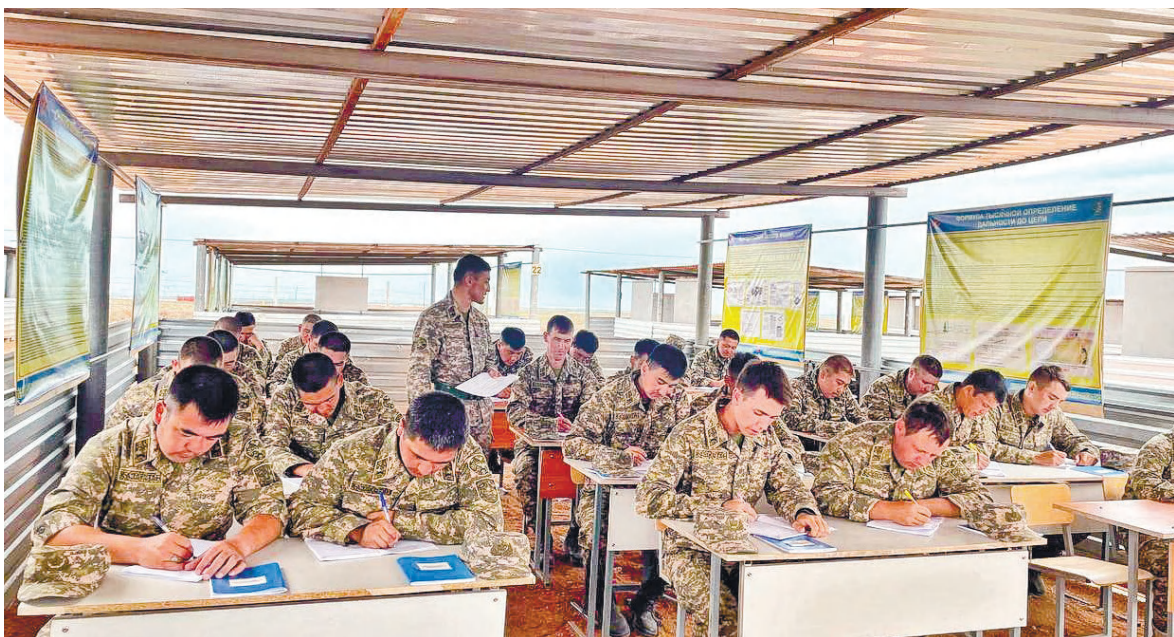

ГОТОВЫ ВСТАТЬ В СТРОЙ

Тимур Бирибаев, мастер локомотивного участка из Степногорска, на период воинских сборов временно переквалифицировался в командира отделения артиллерийской разведки. В настоящее время 30-летний железнодорожник находится на полигоне «Сарышаган» в составе воинской части 06708 регионального командования «Астана» и прилежно осваивает вверенную ему боевую технику и вооружение.

Фархат КИНЖИТАЕВ,
Думан КУРМАНГАЛИЕВ (фото)

Напомним, более 700 жителей Карагандинской и Улытауской областей во второй половине июля были призваны на полевые армейские сборы, которые должны продлиться месяц. Большая часть из них несет службу в Приозерске.

Тимур Бирибаев

– Родом я из Осакаровского района Карагандинской области, работаю железнодорожником. Срочную службу проходил в 2013-2014 годах в столичной десантно-штурмовой бригаде (в/ч 68665). Еще не забыл воинские уставы, знаю, что такое солдатский быт, дисциплина, взаимовыручка и войсковое товарищество. Порядку обращения с боевым оружием нас тоже крепко обучали. Здесь осваиваю новую военно-учетную специальность артиллерийского направления. В данное время на полигоне работаю с буссолью, дальномером и другими приборами, в моем подчинении – также военнообязанные запаса, мои земляки. Считаю, что нельзя отлынивать от воинских сборов, это обязанность каждого казахстанского мужчины, который в случае необходимости должен встать на защиту своей Родины, своей семьи, – рассказывает Тимур Бирибаев.

Дома его ждет супруга и двое детей. К ним он вернется уже через две недели.

– С работой проблем не возникло, отпустили на сборы без всяких вопросов. На этот период за мной сохраняется рабочее место, начисляется среднемесячная заработная плата. Наши командиры – опытные профессионалы, все – кадровые офицеры, которые помогут и словом, и делом. С нами проводятся и теоретические, и практические занятия, в том числе непосредственно на полигоне. Отстающих нет. Особую благодарность хотел бы выразить командиру воинской части 06708 полковнику Нуркену Жунисалиеву, а также заместителю командира по воспитательной и идеологической работе майору Адилю Адильханову. И, конечно, майору Нусипхану Жантуғану, командиру первого пушечного дивизиона, в состав которого входит наше подразделение, – говорит наш собеседник.

Его сослуживец Гаиз Аскаров был назначен сержантом дивизиона. Ему 40 лет, и он работает преподавателем начальной военной подготовки и физической культуры в общеобразовательной школе села Шешенкара Бухар-Жырауского района Карагандинской области.

– В свое время срочную службу проходил в воинской части 16752 в Семее, в подразделении реактивной артиллерии, поэтому со спецификой данной армейской профессии знаком очень хорошо. В процессе подготовки особое внимание обращаем на соблюдение техники безопасности, доводим до автоматизма навыки обращения с оружием, боевой техникой. Все относится с пониманием к необходимости поддержания

дисциплины. Тем более, военнообязанные – люди взрослые, семейные, знают, что такое ответственность перед командирами, товарищами и государством, – отмечает он.

По словам Гаиза Аскарова, бойцы на воинских сборах живут в полевых условиях – в палатках. Питание отличное, в первый же день обеспечили всем необходимым имуществом. На погоду не жалуются, несмотря на то, что в Приозерске температурный столбик нередко переваливает за 40 градусов. Благо, на полигоне и в части солдат снабжают водой без ограничений.

– Когда вернусь в школу, обязательно расскажу своим ученикам о приобретенном опыте. Мы, сельские учителя, стараемся воспитывать детей на личном примере, в духе настоящего казахстанского патриотизма. Нельзя забывать, что помимо прав, которые предоставляет нам государство, у каждого есть и обязанности. Какой же ты гражданин, если не способен защищать свою страну, если это будет необходимо? – справедливо ставит вопрос педагог.

В департаменте по делам обороны Карагандинской области подчеркнули, что при отборе граждан на воинские сборы предпочтение отдавалось военнообязанным более молодого возраста. Для рядового и сержантского составов на сборы привлекают до сорока лет включительно; для офицерского состава – до пятидесяти лет. Их переподготовка проходит в мотострелковых, танковых, артиллерийских подразделениях и подразделениях боевого, технического и тылового обеспечения. Это необходимо, поскольку за минувшее время оснащение казахстанской армии значительно обновилось, стало более сложным и эффективным.

Напомним, основная цель воинских сборов – повышение боевой и мобилизационной готовности воинских частей, содержащихся в мирное время в сокращенной численности, а также подготовка и накопление в запасе военно-обученных ресурсов, необходимых для развертывания Вооруженных Сил РК в случае мобилизации.

Гаиз Аскаров

ХАТ-ХАБАР

БӨЛІМШЕЛЕРДІҢ
ЖАУЫНГЕРЛІК АТЫСЫ

Шымкент гарнизоны механикаландырылған бригадасының «Дарбаза» оқу-жаттығу полигонында жауынгерлік дайындық барысы қарқынды өтті. Бөлімшелердің, экипаждардың және есептоптардың үйлесу процесі аяқталғаннан кейін бөлімшелер штаттық қару-жарақтан шынайы ұрыс жағдайына келтірілген жауынгерлік оқ ату тапсырмалары орындалды.

Жеке құрамның күндіз және түнде жауынгерлік ахуалдың күрделі жағдайларында жеке және топтық құрамда қаруды қолдана білуді тексеру, командирлердің кенеттен туындаған жағдайларда дұрыс шешім қабылдауын, сондай-ақ заңсыз қарулы құрамаларға қарсы белсенді және үйлесімді іс-қимылдар жүргізу сабақтың маңызды мақсаты болып табылады.

Сабақтар бөлімшеге жүктелген тапсырмаларды ескере отырып, күндізгі және түнгі уақытта шабуылдауда, қорғаныс пен арнайы әскери іс-қимылдарда «қарапайымнан күрделіге» қағидаты негізінде ұйымдастырылды. Жеке құрамның бірлік ретінде әрекет ету қабілеті, бір-бірін ишарамен түсіну – дайындық деңгейінің басты көрсеткіші.

– Жеке құрам теориялық тұрғыда алған білімдерін іс жүзінде көрсетеді. Ал, командирлер құрамы жауынгерлік атыстар мен бөлімшелердің ұрыстағы іс-қимылын басқаруға қажетті тәжірибе алады. Жауынгерлік атыстардың сапалы өткізілуі үшін атыс алаңдары мен оқу-материалдық базалары толықтай жарақтандырылды. Шартты қарсылас имитациялық құралдармен белгіленіп, қауіпсіздік шаралары қатаң сақталды. Жауынгерлік атыстың қорытындысы бойынша бөлімшелердің тактикалық іс-әрекеттеріне жоғары баға берілді, – дейді бригада сержантының

нұсқаушы Ербол Мамыров.

Жауынгерлік жоспарға сай өтетін осындай жауынгерлік атыстар бөлім жеке құрамының тәжірибелік білімдерінің дамуына көмегін берері анық.

Шымкент гарнизонының баспасөз қызметі

ЖАУЫНГЕРЛІК ЖАТТЫҒУ

Қарулы Күштердің жауынгерлік жоспарына сәйкес, Жетісу гарнизонындағы 18404 әскери бөлімінде бөлімшелердің жауынгерлік атыс сабақтары өтті.

Жауынгерлік атыс сабақтары екінші десанттық шабуылдаушы батальонының жеке құрамымен

далалық «Жетісу» оқу-жаттығу полигонында өткізілді. Жаттығу барысында тактика, атыс даярлығы, әскери топография, байланыс құралдары және әскери-медициналық даярлықтарынан нормативтер қабылданып, ұрыс жүргізу тәсілдері пысықталды.

– Сарбаздар үшін бүгінгі өткен жаттығу сабағы жоғары деңгейде өткізілді. Осы жаттығулардан біз мол тәжірибе жинақтап, одан әрі өзіміздің кәсібилігімізді арттыра береміз, – деді қатардағы жауынгер Айдын Ниязов.

Бөлімшелер кез келген жағдайда табанды қорғаныс ұрысын жүргізу және жоғары қарқынмен шабуылдау тәсілдері кезінде қару-жарақ пен ұрыс машиналарынан атыс жүргізу арқылы жорық легін сақтау әдістерін үйренді.

Жеке құрам осы жаттығу сабақтарын өткізуге белсене қатысып, өздерінің жоғары кәсібилік даярлықтарын көтерді.

Жетісу гарнизонының баспасөз қызметі

ӘУЕ ҚОРҒАНЫСЫ
КҮШТЕРІНІҢ ӘЛЕУЕТІ
ЖОҒАРЫ

Әуе қорғанысы күштерінің әскери қызметшілері Қазақстанның әуе шекарасын қорғауды, маңызды мемлекеттік және әскери объектілердің әуе шабуылына қарсы қорғанысын қамтамасыз етеді, басқа да әскер түрлері мен бөлімдерін әуеден қамтамасыз ету бойынша жауынгерлік тапсырмаларды орындайды.

Әуе қорғанысы күштері сарбаздарының күнделікті өмірі қарқынды жауынгерлік дайындыққа, ұшу мен және басқа да жаттығуларға толы. Жеке құрамды белсенді даярлаудың арқасында қазақстандық авиация мамандары мен әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлерінің шеберлігі үнемі өсіп келеді. Әскери-әуе күштерінің авиациялық флоты алдыңғы қатардағы, армиялық және әскери-келіктік авиацияның заманауи ұшақтарымен, ұшқышсыз ұшу жүйелерімен қамтылған. Ал Әуе қорғанысы күштерінің құрамы зениттік-зымырандық кешенмен және радиолокациялық станциялармен жабдықталған. Оған биіктік пен жылдамдықтың барлық диапазонында қазіргі заманғы әуе шабуылы қаруларын барлау және жою мүмкіндігі бар зениттік-зымырандық және радиотехникалық

әскерлер кіреді. Әскери ұшқыштар мен инженерлік құрам Ақтөбедегі Әуе қорғанысы күштерінің Әскери институтында дайындалады. Сондай-ақ, Алматыдағы Радиоэлектроника және байланыс әскери-инженерлік институты әуе қорғанысы күштері үшін мамандар дайындайды. Бүгінгі таңда Әуе қорғанысы күштері – Қарулы Күштердің заманауи қару-жарақпен жарақтандырылған және даярланған мамандармен жасақталған, жауынгерлік кезекшілік кезінде, практикалық оқу-жаттығулар мен оқу-жаттығуларда үнемі өзінің жоғары шеберлігін дәлелдейтін ең жоғары технологиялы саласы.

Приозерск гарнизонының баспасөз хатшысы Думан Жұмашұлы

АТАУЛЫ КҮН МАМАН
МӘРТЕБЕСІН АРТТЫРЫП
КЕЛЕДІ

Қорғаныс министрінің 2024 жылғы 2 ақпандағы бұйрығымен 14 тамызда атап өтілетін Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің кәсіби мерекелерінің қатарына Жауынгерлік даярлық бойынша маман күні қосылды.

Жауынгерлік дайындық процесін орталықтандырылған басқару әскерлердің жауынгерлік даярлығының жоғары деңгейін қамтамасыз етудің және олардың жауынгерлік әзірлігін арттырудың таптырмас шарты болып табылады. Қарулы Күштердегі жауынгерлік даярлық органдары командирлері мен мамандарының күнделікті қажырлы еңбегінің арқасында оқу-

жаттығу үдерістері ұдайы жетілдіріліп, жүргізіліп жатқан іс-шаралардың қарқындылығы мен ауқымы артып келеді. Олардың барлығы әскерлерді соғыста қажет нәрсеге үйрету қағидасына бағынады.

Думан Жұмашұлы
Суреттерді түсірген автор

АРМЕЙСКИЙ МЕРИДИАН

«НЕ БОЙСЯ ГОВОРИТЬ О ПРОБЛЕМЕ!»

В современном быстроразвивающемся мире все чаще люди сталкиваются с различными психологическими проблемами, которые объясняются увеличением стрессов. Одной из проблем является депрессия, от которой страдают миллионы людей независимо от пола и возраста.

Нариман ДЮСЕНОВ

Сегодня депрессия встречается у множества людей, причем, как отмечают психологи, данное заболевание стремительно молодеет: все чаще им страдают люди в возрасте до 25 лет. Согласно данным статистики, женщины гораздо больше подвержены депрессивному состоянию, чем мужчины.

- Депрессия – это самое распространенное психическое расстройство, которое в затаенном состоянии может наблюдаться у человека от одного месяца и более. Классическими ее симптомами можно назвать плохое настроение, проблемы с мышлением, постоянную усталость. Однако некоторые психологи отмечают, что главным признаком депрессивного состояния у человека является изменение поведения, которое выражается не только в грустном настроении. Некоторые, находясь в этом состоянии, могут проявлять несвойственную агрессию или демонстрировать резкие перепады настроения, – объясняет старший офицер (психолог) главного управления воспитательной и идеологической работы управления главкомандующего Сил воздушной

обороны ВС РК подполковник Гульмира Нуракаева.

Депрессия – это прежде всего эмоциональное состояние. В связи с этим, ее признаки можно заметить. К примеру, человек может выдать свои эмоции взглядом или словом. Яркой чертой депрессивного состояния является потеря аппетита и сна.

Среди причин возникновения депрессии психологи называют психотравмирующие ситуации, соматические заболевания, злоупотребление психоактивными веществами, нарушение обменных процессов в головном мозге. Что же касается так называемых «сезонных депрессий», то их причиной может стать и недостаток яркого света.

Подполковник Гульмира Нуракаева отмечает, что примерно в 90% случаев причинами депрессии становятся острая психологическая травма и хронический стресс. Кроме того, все зависит от «жизнестойкости» человека, то есть от его способности противостоять проблемам. Чем она

выше, тем меньше шансы впасть в депрессию.

- Как правило, депрессивные проявления незаметны сразу. Все мы живые люди, и каждому из нас привычны состояния грусти, радости, тревоги, которые влияют на наше восприятие мира. После того, как в жизни человека происходит стрессовая ситуация, начинают проявляться первые признаки депрессивного состояния. В этот период человек испытывает болезненные эмоции и переживания. В дальнейшем при ненадлежащем лечении человек все больше будет погружаться в это состояние, выпадая из ритма жизни, – отмечает психолог.

По мнению специалиста, будучи в депрессии человек может отрицать свое негативное состояние, поэтому важно понять, какие изменения происходят в его поведении и сделать все, чтобы он обратился к врачу.

Психологическое состояние играет особую роль в армии. Основная опасность депрессии для военнослужащих выражается в снижении самооценки, социальной дизадаптации, потере интереса к привычной деятельности, собственной жизни и к окружающим событиям.

Состояние депрессии может повлечь ряд неблагоприятных последствий, среди которых возникновение мыслей о суициде. В качестве решения проблем некоторые отгораживаются от окружающих. Впоследствии во всех своих бедах они винят себя, а при возникновении «невротической депрессии» люди винят окружающих.

Для выявления изменений психологического состояния военнослужащих в Вооруженных Силах работают специалисты-психологи, которые проводят специальное психологическое тестирование. Тесты помогают отследить динамику и форму психологического состояния. Подобной проверке подвергаются все военнослужащие, заступающие на дежурство, суточный наряд или караульную службу.

- Зачастую наиболее сильным изменениям в психоэмоциональном состоянии подвержены солдаты срочной службы, у которых после призыва в ряды Вооруженных Сил резко меняется их привычный образ жизни. Оказавшись в незнакомой обстановке, человек подвержен изменениям психики. В таких случаях важно выстроить с человеком правильную беседу и не оказывать на него давления. Если человек хочет выговориться, важно дать ему это сделать, но если он не хочет идти на контакт, то необходимо наблюдать и поддерживать его, – говорит специалист.

В случае, если среди военнослужащих появился человек в депрессивном состоянии, то особенно важной становится роль его командиров и сослуживцев, которые не должны принуждать его к объяснениям. Гульмира Нуракаева отмечает, что если есть показания к госпитализации такого пациента, то командиры и сослуживцы должны обеспечить комфортные условия до начала лечения.

Важно помнить, что, погружаясь в депрессивное состояние, человек уже не может самостоятельно выйти из него. Поэтому на первоначальном этапе ему необходимо обратиться к психологу. При необходимости он может привлечь других специалистов: невропатолога, психиатра или психотерапевта.

Важно отметить, что сегодня психологическая помощь стала нормой. Помимо солдат-срочников, в такой поддержке порой нуждаются офицеры и военнослужащие по контракту, которые приходят обсудить с психологом свои семейно-бытовые вопросы. Эти сеансы помогают найти выход из затруднительной ситуации.

В качестве приемов лечения депрессии

Оказавшись в незнакомой обстановке, человек подвержен изменениям психики. В таких случаях важно выстроить с человеком правильную беседу и не оказывать на него давления. Если человек хочет выговориться, важно дать ему это сделать, но если он не хочет идти на контакт, то необходимо наблюдать и поддерживать его

психологи применяют различные методы. К примеру, психотерапевтическое лечение данного заболевания включает индивидуальную и групповую терапию, гипноз, гештальт-терапию (в основе метода лежит принцип «здесь и сейчас»), арт-терапию. Кроме того, среди методов лечения также используется физиотерапия, иглоукалывание, массаж, ароматерапия. При лечении сезонных депрессий эффективно применение светотерапии. В случае, если депрессию невозможно вылечить обычными методами, то может быть использована электросудорожная терапия.

- К наиболее современным психологическим методам лечения депрессии можно отнести

иглоукалывание, ароматерапию и физиотерапию. Последний метод, действующий за счет электротока, смены температур, массажа, позволяет расслабить не только мозг, но и тело человека, – отмечает Гульмира Нуракаева.

Стоит отметить, что депрессия, как и любое другое психическое расстройство, может повторяться в зависимости от жизненных обстоятельств. Поэтому при неблагоприятном душевном состоянии важно проговорить свою проблему и найти ее «корни» вместе с психологом.

Помимо депрессии, все больше людей страдают тревожным расстройством. Это самый распространенный психический диагноз в мире. На сегодняшний день им страдает 4% населения планеты. Такого рода ментальные заболевания (в том числе и депрессивные расстройства) запускают в психике человека необратимые последствия, включая психологические травмы и хронический стресс.

По мнению психиатров, полностью вылечиваются только «ситуативные» (экзогенные) депрессии, связанные с жизненными кризисами. Остальные виды депрессии, связанные с телесными нарушениями, могут успешно корректироваться, но не могут быть вылечены полностью.

Однако, как считает Гульмира Нуракаева, в этом случае статистика представляет собой лишь усредненное значение. В ней могут быть исключения, которые благодаря вере в собственное исцеление смогли преодолеть этот ментальный кризис. По мнению психолога, ключами к исцелению в психотерапии являются правильно поставленная цель, вера и терпение.

- Сегодня военные стали больше доверять психологии и психологам. Эта категория людей сумела преодолеть некоторые стереотипы о психологической помощи. К тому же об этом стало более продвинутым в понимании, что психология помогает в преодолении ментальных кризисов. Люди не боятся говорить о своих проблемах, что очень радует, ведь это помогает не только решить насущные проблемы, но и прокладывает путь к дальнейшему развитию, – говорит психолог.

Сегодня психология стала полноценной частью современной армии. Психологи помогают человеку сбросить «груз» своих проблем, мешающих жить и служить.

ВРЕМЯ ОТТАЧИВАТЬ НАВЫКИ НА ПОЛИГОНЕ

Артиллерийский дивизион из Арыси Туркестанской области прибыл в Жамбылскую область на полигон «Айша Биби» для проведения практических занятий. Совершив марш протяженностью 300 километров, артиллеристы Регионального командования «Юг» приступили к своим огненным задачам по стрельбе из артиллерийской системы «Мста-Б».

Дина МУХАРИНОВА,
Владимир МАРТЫНЕНКО (фото),
пресс-служба Таразского гарнизона

Особенность профессии артиллеристов заключается в том, что большую часть времени они посвящают теоретическим занятиям по изучению тактико-технических характеристик своих орудий, а также принципам и методам прицеливания и наведения огня. В пункте постоянной дислокации применяют артиллерийские установки не представляется возможным, так как для этого требуется большое пространство. Очень большое. А вот учебный полигон

позволяет на практике отточить знания и навыки. Поэтому, изучив в полном объеме теорию и сдав соответствующие зачеты, за практикой артиллеристы едут на полигон.

- Здесь, на полигоне «Айша Биби» наши огневые расчеты работают с гаубицей «Мста-Б», производя стрельбу прямой наводкой, – уточняет командир артиллерийского взвода войсковой части 16752 сержант 3-го класса Арман Рахымбаев. – Командиру расчета требуется так навести орудие, чтобы цель была поражена. От слаженности воинского коллектива будет зависеть результат стрельбы.

Каждый выстрел и попадание снаряда тщательно анализируется. В том и заключается эффективность полевого выхода – он дает возможность

совершенствовать мастерство военнослужащих на практике, чтобы в дальнейшем они могли приступить к другим, более сложным задачам.

Стрельба прямой наводкой, когда противник виден и до него полтора километра, тоже не из легких задач. Но еще большего мастерства потребуются от расчетов при стрельбе поупрямой наводкой, когда расстояние до цели увеличивается, и с закрытой позиции, когда противник вовсе не виден и до него свыше двадцати километров. Тут уже не обойтись без точных расчетов и знания математики.

Но эти сложные задачи артиллеристы будут выполнять на другом полигоне с еще большей территорией. Таким учебным центром в Региональном командовании «Юг» является полигон «Матьбулак». Туда артиллеристы, как правило, выезжают на более длительное время: на полтора месяца. Но это будет

осенью, ближе к завершению летнего учебного периода, когда артиллеристы приступают к боевому слаживанию подразделений.

- За время полевого выхода на полигоне «Айша Биби» огневые расчеты нашего артиллерийского дивизиона должны довести свое мастерство до того уровня, чтобы показать, что готовы к выполнению новых задач уже в составе взводов и батарей, – подчеркивает командир войсковой части 16752 подполковник Жасур Жалилов.

Стрельба из артиллерийских установок – это прежде всего командная работа. Выполняя совместные задачи, военнослужащие лучше узнают профессиональные и личностные качества друг друга. А когда коллектив сплочен, у командира есть уверенность, что задача будет выполнена. Этому и способствуют полевые выходы артиллеристов на полигон.

ИІРІМ

ЕРЛІКТІҢ ДАҢҚЫ
ӨШПЕЙДІ

Мемлекет басшысы Атырауда өткен Ұлттық құрылтайда: «Ұлттық бірегейлігімізді нығайтумен қатар, ел қорғаған ерлердің есімін жадымызда жаңғырту да маңызды», - деп атап өткен еді. Егемендіктің қадір-қасиеті – жердің тұтастығы мен елдің тыныштығына байланысты. Осы тұрғыдан келгенде туған жердің шебін күзетіп, тұтастықты сақтау – әрбір азаматтың қастерлі парызы. Талдықорған қалалық қорғаныс істері жөніндегі басқармасы мен «Жетісу» өлкетанушылар орталығы» қоғамдық бірлестігі ұйымдастырған «Ерліктің даңқы өшпейді» атты облыстық әскери-патриоттық конференцияда осы мәселелер сөз болды.

Шара барысында Талдықорған қаласы қорғаныс істері жөніндегі басқармасының қызметтік істер бөлімінің бастығы Нұрсұлу Мұсабаева білім беру ұйымдарында оқушылардың әскери оқу орнына түсу туралы үгіт-насихат жұмысы және Ерлік сабақтары тұрақты жүргізіліп тұратынын айта келіп, 7 мамыр – Отан қорғаушылар күні аясында «Жастар сарайында» жасөспірімдер арасында «Мен сарбаз болғым келеді» атты кездесу, 9 мамыр – Жеңіс күніне арналған шаралар облыстық деңгейде ұйымдастырылғанын тілге тиек етті. Ұлы Отан соғысының батырлары Сағдат Нұрмағамбетов және Рақымжан Қошқарбаевтың 100 жылдығына арналған ерлік сабақтары да жоғары

деңгейде өткен.

Келесі кезекте конференцияға қатысқан зерттеушілер мен өлкетанушылар Жетісу өңіріндегі ұлы шайқастар мен ерлік істер жайлы баяндады. Әрине, қазақ тарихының әр кезеңдегі тарихи оқиғаларымен еншілесетін Жетісу жері – ел қорғау жолындағы ерлік істермен өрнектелген ұлы шайқастардың да мекені. Арысын айтсақ, қазақ-жоңғар арасында орын алған «Орбұлақ» шайқасынан қазақ жерін басқыншылардан толық азат еткен Тоқта тауындағы соңғы шайқасқа дейінгі талай тайталасқан күрестер осы өңірде өрістеді. Сондықтан конференция аясында XVII-XIX ғасырларда өмір сүрген қазақ батырларының ұрпақ тәрбиесіндегі

алатын орнын айшықтауға бағытталды. Панфилов ауданы «Жауынгерлік даңқ» музейінің директоры, өлкетанушы Қали Ибраһымжанов «Орбұлақ шайқасы» ерліктің асыл үлгісі», өлкетанушы-журналист Қажет Андас «Қызылжар шайқасындағы 100 батырдың ерлік рухы», география ғылымдарының кандидаты, І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің жаратылыстану жоғары мектебінің қауымдастырылған профессоры (доценті) Еркін Тоқпанов «Соңғы шайқас

орын алған тарихи орын», әскери тарихшы Қайрат Қарамандаев «Қабанбай батырдың соғыс тәсілдері» деген тақырыптарда баяндама оқып, батырлардың жаужүрек рухын барынша ашып көрсетуге тырысты. Сонымен қатар, жарыссөзге шыққандар қазақ қыздарының да ел қорғау жолындағы ержүректігін еске алды. Өлкетанушы-кәсіпкер Иман Абдырахман Қызылжар шайқасындағы 100 батырдың қатарында қаза болған Гүлайым Құдайназарқызы туралы естеліктер айтып, бұрымды батырдың есімін мектеп оқулықтарға енгізу туралы ұсыныс көтерді. Ал Ермырза батырдың ұрпағы Әнуар Ермырзаев Алакөл өңірінде өткен батырлар мұрасын түгендеп, Алаш полкінің шолғыншы жасағын басқарған Қален батырды насихаттауға қатысты ойымен бөлісті. Екінші дүниежүзілік соғыс пен Ауған соғысына қатысты тың ақпараттар айтқан әскери тарихшы Қайрат Қарамандаевтың Ресей, Қазақстан, Тәжікстан архивтерін ақтарып жүріп құрастырған «Баһадүрлер» атты кітабы таныстырылды. Бұл еңбекте Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде Кеңес одағының батыры атағына ұсынылғанмен, ала алмаған 161 адамның дерегі архив құжаттары бойынша жинақталған. Бұл еңбекте жетісулік 10 батыр туралы да дерек бар.

Қорытынды сөз сөйлеген 54380 әскери бөлімі командирінің орынбасары, Асхат Оспанов конференцияның жоғары деңгейде өткенін айта келіп, мұндай кездесуді жиынжайларда ғана емес, сарбаздардың арасында, әскери бөлімшелерді ұйымдастырудың қажеттілігіне тоқталды. Сонында бірқатар өлкетанушы ҚР Қорғаныс министрінің және Талдықорған қаласы қорғаныс істері жөніндегі басқармасының Алғыс хатымен марапатталды.

Қажет АНДАС, Талдықорған қаласы

САРБАЗДАРМЕН
ӨТКЕН КЕЗДЕСУ

«Аналар жүрегі» сарбаздар аналары комитетінің өкілі Тропина Татьяна Геннадиевна 53975 әскери бөліміндегі сарбаздармен кездесті.

Жүздесу барысында комитет өкілі сарбаздармен емен-жарқын әңгімесіп, олардың жалпы жағдайы жайында сұрады және танысып шықты. Жалпы, 53975 әскери бөлімі Астана қаласы, Алматы облысы мен Алматы қаласынан келген 90-ға жуық жас сарбазбен толыққанды болатын. Олар өздерінің атқарып жатқан міндеттерін, сенбі және жексенбі күндері туыстарымен және жақындарымен телефон арқылы сөйлесетінін, сондай-ақ әскери саланың қыр-сыры туралы әңгіме өрбітті.

Әңгіме барысында 53975 әскери бөлімі командирінің (құқықтық жұмыстары жөніндегі) көмекшісі – қызмет бастығы әділет подполковнигі Н.Мурзагулов сарбаздарға әскери тәртіп пен қылмыстық жауапкершіліктер жайында кеңірек

түсіндірме жұмыстарын жүргізді.

База сержанты 2 сыныпты сержант Р.Сабуров болса сарбаздарға әскери бөлімінің жауынгерлік әзірлігі жайында айтты.

Әңгіме соңында 53975 әскери бөлімі командирінің (тәрбие және идеологиялық жұмыс жөніндегі) орынбасары – тәрбие және идеологиялық жұмыс бөлімінің бастығы полковник Е.Исманкулов: «Сарбаздар, сіздерге ең қасиетті борыш жүктелген. Отанды қорғау – қасиетті міндет. Армия – мемлекеттің берік қорғаны. Ұлан-байтақ жерімізді қорғау үшін дайындығымыз жоғары болуы керек», - деп кездесуді қорытындылады.

Подполковник А.Қалиев

ВЕДОМСТВОАРАЛЫҚ
КЕҢЕС ӨТТІ

Талдықорғанда әскери басқару және қылмыстық қудалау органдарының ведомствоаралық кеңесі өтті.

Кеңесті өткізуге Қазақстан Республикасының Бас әскери прокуроры әділет генерал-майоры Дастан Семенов арнайы келді. Оған Талдықорған, Үшарал және Үштөбе гарнизондарының әскери басқару және қылмыстық қудалау органдарының басшылары қатысты.

Шарада Талдықорған гарнизонының әскери прокуроры әділет полковнигі Еркін Қожа-Ахмет және басқа да лауазымды тұлғалар өз баяндамаларын жасады.

Іс-шара соңында Бас әскери прокурор атқарып жатқан қызметтеріне өз бағасын беріп, әскерде қылмыстарды болдырмау бойынша алдағы уақытқа нақты тапсырмалар берді.

Жетісу гарнизонының баспасөз қызметі

«ARLAN» – ЖАУЫНГЕРЛІК
МОДУЛЬДІ ТЕХНИКА

«ARLAN» – минаға қарсы және баллистикалық қорғаныс қабілеті мықты жауынгерлік және арнайы міндеттерді орындауға бағытталған көп мақсатты машина. Броньды дөңгелекті машинаның базасында орнатылған қашықтықтан басқарылатын (Stabilized Advanced Remote weapon Platform) атқыш жүйесі бар. Экипаж бөлігінің баллистикалық қорғанысы, двигатель бөлігінің баллистикалық қорғанысы, жарылыстан арнайы қорғанысы бар маневрлі көп мақсатты бронемобиль калибрі 7,62мм 1000 оқ-дәріні, калибрі 12,7мм 400 оқ-дәріні, калибрі 40мм 96 оқ-дәріні қабылдай алады. Оптикалы-электрондық контейнер қару-жарақтың астына қондырылған. Стандартты түрде күндізгі ПЗС-камера мен лазерлік қашықтық өлшеуіші де қоса алады. Ішкі бөлігі – 50 кг, мұнара биіктігі болса – 80 см. Жауынгерлік салмағы – 16 тонна.

Жылдамдығы: сағатына 100 шақырым
Бұрылыс диаметрі: бордюрдан бордюрге дейін 18 м
Жүріс қоры: 700 шақырым
Қозғалтқышы: дизельді, 210 кВт
Таратқыш қорабы: әртүрлі опцийлер
Тежеуіші: пневматикалық ABS-мен дискілі
Шиналары: 16.00 R 20
Кондиционері: 15 кВт
Электрлі жүйесі: 24 В

Жалпы сипаттамасы:
Экипаж 3 + 7

Өзінің салмағы 13 500 кг
Дөңгелекті базасы 3 550 мм
Жауынгерлік машинаның салмағы 16 000 кг дейін
Тиімді жүктемесі 2 500 кг дейін

Мәселен, модульді техника «Шығыс» өңірлік қолбасшылығының 44736 әскери бөліміне 2017 жылы қаңтар айында жеткізілді. Заманауи үлгіде жарақатталған көлікті тиімді қолдануды қамтамасыз ету үшін мамандар жеке құрамды оқытты. Көп мақсатты бронемобильді жүргізу және қаруларды құқығына ие болған 42 адамға сертификат беріліп, «Шығыс» жалпыәскери полигонында күндізгі және түнгі сынақ сабақтары да болды. «ARLAN» машинаны туралы жан-жақты ақпарат берілді. 44736 әскери бөлімінің әскери қызметшілері модернизацияланған Калашников пулеметінен, Драгуновтың мерген винтовкасынан, АК-74 қаруынан, ірі калибрлі ОСВ-96 мерген винтовкасынан «ARLAN» машинаның броньді табағы мен броньді әйнегіне оқ атып көрді. Көліктің жарқыншақтарға төтеп беруге және жарылыстың қуатын ыдыратып жіберуге мүмкіндік беретін үлкен жол саңылауы, V тәріздес түпшесі бар. Әрі кез келген атыс қаруының от атуларына шыдайды. Заманауи үлгіде жарақатталған «ARLAN» бронемобилі жауынгерлікке жақын жағдайдағы сынақтан мінсіз өтті. Сол уақыттан бері үзбей қолданыста келе жатыр.

«ARLAN» ерекшелігі сол, жауынгерлік машина жүріп келе жатып қозғалыстағы және қозғалмайтын нысанаға атыс жүргізе алады. Күндізгі және жылға ден қоюшы каналы, gyro-стабилизаторы, дәл баллистика

үшін лазерлік қашықтық өлшеуіші, отты басқарудағы компьютерлі-бағдарламалық қамтамасыз етуші, атылған оқ-дәрінің есептегіші, соңғы оқ-дәрі туралы ескерту, қаруды қолмен қолдану мүмкіндігі зор. Сағатына 100 шақырымға дейін жылдамдықты үдете алады. Цельсияның -50 бастап +50 градусына дейінгі жағдайға

бейімделген. Бір сөзбен айтқанда, күшейтілген минаға қарсы MRAP үлгісіндегі броньды машинаның теңдесі жоқ.

Алуа ИСКАКОВА
Суретті түсірген автор

SARBAZ

ҚР Қорғаныс министрлігінің тапсырысы бойынша шығады

Меншік иесі:
«ГИС Әскери Медиа» ЖШС

Шығарушы редакторлар
Тимур АУБАКИРОВ
Ерлібай ҚАДЫРБАЙ

Тілшілер:

Рима ӘБЕУОВА

Нариман ДЮСЕНОВ

«Шығыс» ӨңК аймақтық тілші

Алуа ИСКАКОВА

«Астана» ӨңК аймақтық тілші

Фархат КИНЖИТАЕВ

Дизайнер

Адил ШЕРИМБЕТОВ

Корректорлар

Сымбат НҰРХАЙДАРОВА

Наталья ВАРНАВСКАЯ

Газет «Сарбаз» деген атаумен 2007 жылдың

2-тамызынан бастап шығады.

ҚР Инвестициялар және даму министрлігінде

2015 жылдың 30-сәуірінде тіркелген, куәлігі

№5340-Г

Авторлардың пікірі редакцияның көзқарасымен

әркез сәйкес келе бермейді. Қолжазба мен

фотосурет ренцияланбайды және кері

қайтарылмайды.

Редакция автор материалын мазмұнын сақтай

отырып өңдеуге, қысқартуға құқылы.

Газет жұма күні шығады.

Бағасы келісімді.

Редакцияның мекенжайы: ҚР, 010000,

Астана қ., Есіл ауданы, Комсомол тұрғын алабы,

Домақана көшесі, 11 үй.

Вебсайт: www.sarbaz.kz

Тел/факс: 8 702 712 36 70

E-mail: INF@SARBAZ.KZ

Газет «Алматы-Болашақ» баспаханасында басылып

шығады. Алматы қаласы,

С.Мұқанов көшесі, 223-Б

Көлемі 3 б. т.

Офсеттік басылым.

Индекс 604204

Таралымы 2381 дана

Тасырыс №32

facebook.com/sarbaz.kz

instagram.com/sarbaz.kz

vk.com/sarbaz.kz

twitter / @SarbazKz